

Pathology of the construction of newly built neighborhoods in the urban context; Based on oral history (Case study: Sepahanshahr)

Mina Moeini, Masoumeh Goudarzi Boroujerdi

Ph.D of Islamic Iran History, Department of History and Iranian Studies, Faculty of Literature and Humanities,
University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Ph.D. of Local history, Department of History and Iranian Studies, Faculty of Literature and Humanities, University of
Isfahan, Isfahan, Iran.

Abstract: As elements of identity, urban neighborhoods play an important role in the fabric of cities. Old neighborhoods usually preserve the history and old traditions of a city and New neighborhoods bring a new structure to the cities that is in accordance with the needs of the day and the urban standard. Therefore, tradition and modernity are located together and thus the fabric of cities evolves. Sepahan Shahr, is one of the new neighborhoods that built according to the new urban structure. This neighborhood is located next to the traditional neighborhoods of Isfahan and has attracted many of people. A population that has many differences from each other in terms of ethnicity, race and culture. Has Sepahanshahr region responded to the needs of its residents? What are the strengths and weaknesses of this neighborhood? These are the main questions of this research that have been tried to be answered based on oral history and library sources. It seems that Sepahanshahr is a suitable area for its residents with its new urban planning model and its proximity to the city limits. But this neighborhood has weaknesses, some of which have become a problem for its residents.

Key Words: Sepahanshahr, pathology, newly built neighborhoods, oral history

آسیب‌شناسی ساخت محلات نوبنیاد در بافت شهری؛ از منظر تاریخ شفاهی

(مطالعه موردی: سپاهانشهر اصفهان)

مینا معینی*^۱، معصومه گودرزی بروجردی^۲

۱- دانشجوی دکتری تاریخ ایران دوره اسلامی، گروه تاریخ و ایران شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

۲- دکتری تاریخ محلی، گروه تاریخ و ایران شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۱۲

چکیده

محلات شهری به‌عنوان عناصر هویت‌ساز، نقش مهمی در بافت شهرها دارند. محلات قدیمی معمولاً حافظ تاریخ و سنت‌های قدیمی یک شهر هستند و محلات جدید، ساختار جدیدی برای شهرها به ارمغان می‌آورند که مطابق با نیازهای روز و استاندارد شهری است؛ بنابراین، با در کنار هم قرار گرفتن سنت و مدرنیته، بافت شهرها در مسیر تکامل قرار می‌گیرند. سپاهان‌شهر اصفهان، از جمله محلات نوبنیاد است که مطابق با ساختار جدید شهری ساخته شده است و با قرار گرفتن در کنار محلات سنتی شهر اصفهان، توانست جمعیت زیادی را به سوی خود جذب کند. جمعیتی که از لحاظ قومی، نژادی و فرهنگی تفاوت چشمگیری با یکدیگر دارند. آیا منطقه سپاهانشهر توانسته است نیاز اهالی ساکن در آنجا را پاسخ بگوید؟ این محله چه نقاط ضعف و قوتی دارد؟ اینها سؤالات اصلی این پژوهش هستند که تلاش شده است براساس تاریخ شفاهی و منابع کتابخانه‌ای به آنها پاسخ گفته شود. به‌نظر میرسد سپاهانشهر با داشتن الگوی شهرسازی جدید و مجاورت در محدوده شهری، منطقی‌ترین مناسب برای ساکنان آن است و بخشی از بار جمعیتی شهر اصفهان را درون خود جای داده است؛ البته این محله خالی از ضعفها و کمبودها نیست؛ ضعف‌هایی که برخی از آنها دغدغه اهالی منطقه شده‌اند.

واژه‌های کلیدی: سپاهان‌شهر، آسیب‌شناسی، محله نوبنیاد، تاریخ شفاهی.

* Corresponding Author: Mina Moeini

E-mail address: mnmoeini89@gmail.com, mitra_goudarzi52@yahoo.com

Copyright2023@ Documents and National Library of the Islamic Republic of Iran. All rights reserved

مقدمه

می‌دهد. پرداختن به این بخش از تاریخ، بیشتر از طریق خاطرات و تجربه‌های جمعی و در اصطلاح تاریخ شفاهی به دست می‌آید و در نهایت، ماحصل آن حاوی تجاربی می‌شوند که هم مردم با مرور آن از گذشته آن محل آگاهی به دست می‌آورند و هم برنامه‌ریزان توسعه می‌توانند برای بهبود هرچه بیشتر وضعیت آن منطقه و رفاه حال اهالی آن محل برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات زیادی انجام دهند.

خیابان‌ها، معابر، وسایل حمل‌ونقل عمومی، ساختمان‌ها و عمارت‌ها، ادارات و مؤسسه‌ها، مجموعه‌های آپارتمانی، پاساژها و مراکز تجاری، پارک‌ها و تأسیسات شهری از جمله مسائلی‌اند که در تاریخ شفاهی محلات به آنها توجه می‌شود.

همچنین باید اشاره کرد آداب‌ورسوم هر ملتی گنجینه‌ای با ارزش از فرهنگ، هنر و خلیقات مردمان یک مرز و بوم به شمار می‌آید که به مرور زمان شکل یافته و از گذشته‌های دور تاکنون در قالب یک چرخه به دست اقوام مختلف رسیده است و چنانچه در جهت حفاظت از این آداب‌ورسوم تلاش نشود و از نسلی به نسل دیگر انتقال نیابد، بیم آن وجود دارد که به فراموشی سپرده شود یا در معرض هجوم فرهنگ‌های بیگانه قرار گیرد و دستخوش تغییرات جبران‌ناپذیر واقع شود.

فرهنگ زیربنای توسعه جوامع بشری است و فرایند توسعه در کشورها بدون توجه به فرهنگ و توسعه انسانی با سرعت بسیار کم پیش می‌رود. آنچه به نام اعتقادات عامیانه و باورها در مقوله فرهنگ جای می‌گیرد، برای بقا و استمرار حیات اجتماعی و روابط و مناسبات فرهنگی همواره کارساز و سودمند بوده است.

تاریخ اجتماعی اصفهان نیز آکنده از آیین‌ها و مراسمی است که مردمان این شهر کوشیده‌اند در طول زمان به کمک این آیین‌ها زندگی خود را غنا ببخشند. در پس این آیین‌ها می‌توان هراس‌ها، امیدها و ارزش‌ها را دریافت. آیین‌ها از مهم‌ترین نمودهای هویت اجتماعی افراد یک شهر به شمار می‌آیند؛ بنابراین، احیای سنت‌ها و حفاظت از این ریشه‌ها به پیوند خانواده‌ها و جامعه کمک می‌کند و

تاریخ‌نگاری محلی در ایران از سابقه‌ای درخور برخوردار بوده و با تأثیر از حکام وقت، همواره فراز و نشیب‌های بسیاری سپری کرده است. در واقع عصر ناصری، نقطه عطف تاریخ‌نگاری محلی در ایران به شمار می‌آید. همزمان با ورود اندیشه‌های جدید، رقابت‌های فرهنگی و اقتصادی، تحولاتی در تاریخ‌نگاری محلی ایران ایجاد شد. مورخان محلی اصفهان نیز در پی این دستاوردهای نوین، آثار ارزشمندی درباره اصفهان نگاشته‌اند. شهر اصفهان از لحاظ موقعیت جغرافیایی - تاریخی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و مذهبی دارای ویژگی‌های منحصربه‌فردی است که در کالبد تواریخ محلی آن مشهود است.

درواقع تاریخ‌نگاری محلی در راستای کشف لایه‌های پنهان تاریخ منطقه به کمک مطالعات میدانی و تاریخ شفاهی با شناخت عناصر شاخص و برتر مناطق علاوه بر پی‌بردن به تمایزها، ظرفیت‌های مغفول‌مانده محله‌ها را شناسایی و با بهره‌گیری از آن ظرفیت‌ها، مسیر توسعه منطقه را هموار می‌کند و ماحصل آن به شناخت بیشتر ظرفیت‌های شهر و ارائه راهکارهایی برای مدیران و برنامه‌ریزان توسعه شهری برای بهبود هرچه بیشتر وضعیت منطقه و افزایش رفاه حال اهالی آن محل کمک می‌کند.

باید اشاره کرد که محلات یکی از جنبه‌های حیات اجتماعی و عناصر هویت‌بخش بافت شهری هستند. در واقع از قرارگرفتن چند محله در کنار هم است که شهرها موجودیت و هویت و تاریخ و فرهنگ خاص خود را پیدا می‌کنند.

محلات آرام و پیوسته در گذر زمان تغییر می‌کنند و تغییرات آن به نحوی است که درک آن برای افراد یک محله، طبیعی و عادی تلقی می‌شود و هیچ‌گاه باعث بیگانه‌شدن فرد با محله‌اش نمی‌شود. محلات عناصر هویت‌سازی دارند که باعث احساس آرامش فرد و افزایش حس تعلق خاطر او نسبت به آن منطقه می‌شود؛ از این‌رو، هر زاویه از محلات، شنیده‌هایی دارد که پرداختن به آن و ترسیم گذشته و تاریخش، آنها را از خطر فراموشی نجات

موقعیت جغرافیایی سپاهان‌شهر

محدوده سپاهان‌شهر در فاصله پنج کیلومتری جنوب دروازه شیراز از شهر اصفهان و در انتهای محدوده قانونی شهر اصفهان قرار گرفته است. این اراضی به شکل یک مستطیل به عرض ۲ و طول ۲ کیلومتر در جهت شرق به غرب و با مساحت ۴۰۰ هکتار است که از طرف شمال به اراضی نظامی جنوب شهر اصفهان، از سمت جنوب به خط راه‌آهن و چاه‌های قنات، از سمت غرب کنارگذر پیشنهادی طرح جامع اصفهان و از سمت شرق به بزرگراه دستجردی و ترمینال راه‌آهن محدود می‌شود. همچنین ارتفاعات کوه صفا از شمال و شمال غربی و ارتفاعات شاه کوه در جنوب و جنوب غربی در نزدیکی این اراضی واقع شده‌اند (مهندسین مشاور نقش جهان پارس، ۱۳۷۲: ۶).

این محدوده که در بعضی از منابع به آن «شهردیس سپاهان» گفته می‌شود، در طول جغرافیایی ۵۷ درجه و ۳۸ دقیقه و ۱۶ ثانیه تا ۵۷ درجه و ۴۱ دقیقه و ۵ ثانیه و عرض جغرافیایی ۳۲ درجه و ۳۳ دقیقه و ۱۲ ثانیه تا ۳۲ درجه و ۳۲ دقیقه و ۱۵ ثانیه قرار گرفته است (نسترن و زنگی آبادی، ۱۳۸۵: ش ۱).

در طرح اولیه، این شهردیس برای ۱۱۰۰۰۰ نفر در مساحت ۱۱۰۰ هکتار پیش‌بینی شده بود؛ اما در طرح نهایی مساحت سپاهان‌شهر از ۱۱۰۰ به ۴۰۰ هکتار و جمعیت پیش‌بینی شده از ۱۱۰۰۰۰ نفر به ۷۰۰۰۰ نفر کاهش یافت (باقری، ۱۳۸۶: ۱۰۷).

بررسی احداث سپاهان‌شهر و نقاط ضعف و قوت آن

درباره علل مطرح‌شدن احداث محله جدید شهری که بعدها سپاهان شهر نام گرفت، اختلاف‌نظرهایی وجود دارد. بنا بر نظر یکی از مهندسان پروژه ساخت سپاهان‌شهر، گروهی معتقدند اولین بار در سال ۱۳۵۱ پروژه ساخت سپاهان شهر مطرح شد؛ اما به دلیل یکسری مشکلات، این پروژه به مرحله عملیاتی نرسید. در سال ۱۳۶۴ و در هنگام تنظیم و تدوین طرح جامع اصفهان منطقه سپاهان شهر به‌عنوان یک منطقه منفصل از شهر اصفهان، با نام شهید

همچنین فاصله‌گرفتن از این سنن به شکاف اجتماعی منجر می‌شود. در همین راستا معاونت فرهنگی - تفریحی شهرداری درصدد برآمد تا با کمک تاریخ شفاهی و مصاحبه با معمرین محله‌های منطقه ۵ اصفهان، علاوه بر پرداختن به وجه تسمیه و کالبد محله‌ها در طی زمان، به ثبت و احیای فلکلورهای آن نیز بپردازد. اقدام جدی در راستای این طرح، در اواخر اسفندماه ۱۳۹۹ در بنبوحه شیوع پاندمی کرونا و با همت و تلاش رئیس اداره فرهنگی اجتماعی شهرداری منطقه ۵، مهندس محمد مصطفایی شکل گرفت. نتایج این پژوهش در قالب چندین جلد کتاب و فیلم مستند منتشر شد.

با توجه به اینکه محله سپاهان‌شهر نیز در محدوده منطقه ۵ شهرداری اصفهان واقع شده است و بیش از سه دهه از احداث آن نمی‌گذرد، در پژوهش حاضر با کمک ابزار تاریخ شفاهی، علل و مشکلات احداث این محله، دلایل انتخاب این منطقه برای احداث این محله، وجه تسمیه محله، اولین ساکنان آن و روند توسعه و مشکلات کنونی آن بررسی می‌شود. از آنجا که این محله قدمت بالایی ندارد، ردپای فرهنگ محله‌های قدیمی در سپاهان‌شهر نسبت به سایر محله‌های قدیمی از جمله سیچان و حسین‌آباد بسیار کم‌رنگ است؛ اما ویژگی‌های منحصربه‌فرد خود را دارد که پرداختن به آنها می‌تواند برای مسئولان در برنامه‌های آتی در راستای توسعه شهر مفید باشد.

بررسی وضعیت منطقه سپاهان شهر به‌طور محدود در برخی از تألیفات بازتاب یافته است؛ برای مثال، در مقاله «تحلیل فضایی خدمات شهری سپاهان‌شهر اصفهان» (زنگی‌آبادی و قنبری، ۱۳۹۲) پراکندگی خدمات شهری در سپاهان‌شهر و تناسب آن ارزیابی می‌شود؛ اما این مقاله همچون آثار محدود دیگر که از همین منظر سپاهان شهر و خدمات اجتماعی آن را بررسی کرده‌اند، از داده‌های تاریخ شفاهی بهره‌ای نبرده است.

اشرفی اصفهانی دیده شد (جعفرپیشه، ۱۴۰۰).

هدف از اجرای طرح جامع منطقه‌ای اصفهان، برقراری تعادل فضایی در سطح محور شهری - صنعتی اصفهان بود و دست‌اندرکاران و برنامه‌ریزان آن قصد داشتند بخشی از سرریز جمعیت شهر و فعالیت‌های آنها را به بخش جنوبی شهر اصفهان انتقال دهند؛ از این رو این طرح، احداث دو نقطه شهری بهارستان و اشرفی اصفهانی (سپاهان شهر) را در محور جنوبی (در همین مکان فعلی) پیشنهاد داد. در میان تمام طرح‌های عنوان‌شده، تنها این طرح بود که به‌طور صریح و روشن، احداث سپاهان شهر را پیشنهاد کرد و برخی از مؤلفه‌های توسعه آن را تعیین کرد. در این طرح به‌ویژه موضوع سهولت امکان انتقال گسترده جمعیت از شهر اصفهان به سپاهان شهر به‌واسطه فاصله کم زمانی و مکانی عنوان شد (مهندسين مشاور نقش جهان پارس، ۱۳۷۲).

بنابراین، از سال ۱۳۶۴ و پس از تصویب طرح جامع، مقرر شد در منطقه جنوب اصفهان، منطقه‌ای مسکونی با نام شهید اشرفی اصفهانی احداث شود که بعدها به سپاهان شهر تغییر نام پیدا کرد؛ پروژه‌ای که در نهایت در سال ۱۳۷۲ آغاز شد.

این پروژه به این هدف آغاز شد که پس از اتمام جنگ، سازمان سپاه پاسداران تلاش کرد فضایی را برای رزمندگان که بسیاری از آنها متأهل بودند و مسکنی نداشتند، ایجاد کند. این وظیفه در واقع بر عهده وزارت مسکن و شهرسازی یا وزارت راه و شهرسازی امروزی بود؛ اما از آنجا که آنها توانایی انجام این کار را نداشتند، سپاه با ایده فرمانده وقتش، سردار محسن رضائی، اقدام به ایجاد شرکت‌های جهاد خانه‌سازی در کل کشور کرد و در شهرهایی مانند شیراز، مشهد و اصفهان این پروژه کلید خورد (جعفرپیشه، ۱۴۰۰؛ منتظرالقائم، ۱۴۰۰).

در استان اصفهان این شرکت در سال ۱۳۷۱ با هدف تأمین مسکن مناسب و مطابق با استانداردهای بین‌المللی برای اقشار کم‌درآمد و رزمندگان هشت سال دفاع مقدس فعالیت خود را آغاز کرد (شرکت جهاد خانه‌سازی

سپاهان شهر، ۱۳۸۵: ۳) و از سال ۱۳۷۲ ساخت مجموعه سپاهان شهر کلید خورد و مرحوم آیت‌الله رفسنجانی کلنگ احداث این مجموعه را به زمین زد. در اصفهان، بنیاد تعاونی سپاه، شهرداری، مسکن و شهرسازی، شرکت آب، شرکت برق و بنیاد جانبازان از جمله سهامداران شرکت جهاد خانه‌سازی استان اصفهان بودند (جعفرپیشه، ۱۴۰۰). این طرح به دلایلی از جمله مجاورت به دانشگاه اصفهان و کوی دانشگاه و نقاط ممتاز شهر درخور توجه قرار گرفت.

- نزدیکی به نقاط ممتاز شهر اصفهان و طراحی بهینه دید و منظر شهری

همان‌طور که اشاره شد سپاهان شهر در نقطه جنوبی شهر اصفهان قرار گرفته است. به همین دلیل این منطقه به نقاط ممتاز و برتر شهر اصفهان همچون محلات مردآویج، دروازه شیراز و کوی دانشگاه نزدیک است. این همجواری و نزدیکی از جمله عواملی است که باعث رونق و توسعه سپاهان شهر شد. همچنین زمین‌های جنوب اصفهان غیرمزروعی بود و به دلیل پستی و بلندی‌های مثبتی که برای شهرسازی داشت، این منطقه را مناسب ساخت مناطق مسکونی با دید و منظر خوبی کرد. در واقع سپاهان شهر محله‌ای است که در آن خط آسمان و تناسب ارتفاعات ساختمان‌ها به خوبی رعایت شده است. براساس قوانین ساخت‌وساز این منطقه، ساختمان‌ها از حدی خاص مجاز به بالاتر رفتن نیستند و همین امر ضمن حفظ خط آسمان، بر زیبایی و تناسب شهر افزوده و از لحاظ روانی فضای آرامش‌بخشی را به وجود آورده است (جعفرپیشه، ۱۴۰۰؛ نیلچی، ۱۴۰۰).

همچنین، درباره‌ی نمای ساختمان‌ها مقرر شد نماها ترکیبی از آجر و سنگ باشد و همین طرح پیاده شد. به باور مهندسانی که در ساخت این مجموعه مشارکت داشتند، ارتفاعات تعریف‌شده و بدون ناهنجاری سپاهان شهر و نماهای یکنواخت ساختمان‌های آن، یکی از بهترین نمونه‌های معماری زمان خود است و ماندگاری بیشتری نسبت به طرح‌های امروزی دارد (جعفرپیشه،

پادگان‌های نظامی مستقر هستند. این امر از یک‌سو برای سپاهان شهر نقطه قوت تلقی می‌شود و از سوی دیگر نقطه ضعفی برای این منطقه است. با توجه به چشم‌انداز دراز مدتی که برای توسعه سپاهان شهر در نظر گرفته شده است، وجود مراکز نظامی در اطراف منطقه برای سپاهان شهر می‌تواند مفید باشد؛ زیرا با پیشرفت و توسعه مناطق مسکونی، پادگان‌ها و مراکز نظامی مجبور به عقب‌نشینی هستند؛ در نتیجه، این امکان برای سپاهان شهر فراهم می‌شود تا با توسعه به سمت این مناطق، به شهر اصفهان متصل شود.

با این حال نزدیکی به این مراکز، به دلیل تمرین‌های نظامی یا صدای پرواز هلیکوپترهای هوانیروز که مجبورند از روی منطقه عبور کنند، گاهی باعث سلب آسایش ساکنان می‌شود. به‌ویژه اینکه گاهی این پروازها در نیمه‌شب اتفاق می‌افتند (موسوی، ۱۴۰۰؛ خدادادی، ۱۴۰۰). همچنین صدای تیراندازی و انفجار از مراکز نظامی گاهی به گوش می‌رسد. این صداها بیشتر در ضلع شمالی سپاهان شهر شنیده می‌شود و در ضلع جنوبی این صداها وجود ندارد (عظیمیان، ۱۴۰۰).

علاوه بر این، نزدیکی به مراکز نظامی می‌تواند خطرات احتمالی به دنبال داشته باشد که البته درصد وقوع آن بسیار کم است؛ مانند حادثه‌ای که چند سال قبل به‌واسطه انفجار یک گلوله پرتابی آموزشی در پارک مرکزی سپاهان شهر خبرساز شد یا اینکه چنانچه هریک از هلیکوپترها دچار نقص فنی شوند احتمال سقوط آنها بر مناطق مسکونی وجود دارد (عظیمیان، ۱۴۰۰؛ موسوی، ۱۴۰۰).

- قیمت زمین و عدم امکان خرید آن برای همه اقشار

یکی از اهداف اصلی احداث مجموعه سپاهان شهر تأمین مسکن اقشار کم‌درآمد و رزمندگان جنگ تحمیلی بود؛ در نتیجه، در ابتدا قیمت‌های زمین و مسکن سپاهان شهر مناسب و از تعادل خوبی برخوردار بود. همین مسئله باعث جذب جمعیت بسیاری به این منطقه شد و عده بسیاری را صاحب‌خانه کرد. در مطالعه تطبیقی که در

۱۴۰۰؛ هرچند برخی نسبت به این طرح منتقدند و اعتقاد دارند اینگونه شهرسازی از سپاهان شهر، شهری ماکت‌مانند و بدون روح خلق کرده است (کاظمی، ۱۴۰۰). ممکن است در نگاه اول چنین برداشتی شود؛ اما این نکته را باید توجه داشت که در زمان احداث سپاهان شهر، بنا بر یک ضرورت و نیاز مبرم به مسکن، به سرعت و مطابق استانداردهای آن روز احداث شد و تلاش فراوانی انجام گرفت تا امکانات و زیبایی خاص خود را داشته باشد. اگر مجموعه سپاهان شهر با موارد مشابه آن در سه دهه قبل مقایسه شود، حتی ملاحظه می‌شود که چند دهه از زمان خودش پیشرفته‌تر بوده است؛ بنابراین، از آنجا که این محله با محلات سنتی متفاوت بنا شده است، نباید آن را فاقد زیبایی و بدون روح دانست.

همچنین باید اشاره کرد کنترل دقیق ساخت‌وسازها در سپاهان شهر، باعث بالارفتن کیفیت بناها شد. تراکم بهینه و بدنه‌های به ظاهر متراکم، به ایجاد مناظر متحد و بهینه و میانه‌های بازتر منجر شدند. وجود الگوهای متنوع، بلوک‌ها و قطعات مسکونی و ایجاد ترکیب‌های نسبتاً متنوعی از توده و فضا از دیگر ویژگی‌های معماری این منطقه است. جهت‌گیری شمالی - جنوبی اکثر قطعات آپارتمانی و ویلایی نیز باعث بهره‌گیری بهتر از نور خورشید شد (نسترن و زنگی‌آبادی، ۱۳۸۵؛ حمزه‌نژاد، ۱۳۹۵؛ ۸۱؛ باقری، ۱۳۸۶: ۱۱۴).

- نزدیکی به مراکز نظامی

زمینی که برای ساخت سپاهان شهر تعلق گرفت، یکی از زمین‌های سپاه بود که در آن مقطع زمانی کاربری خاصی نداشت و بیشتر به‌عنوان زمین مزروعی استفاده می‌شد که در آن محصولات مانده گوجه، خیار و خربزه کشت می‌شد؛ اما در بخش شمالی آن پادگان غدیر واقع شده بود که در زمان جنگ برای تعمیر دستگاه‌های زرهی و آموزش نیروها استفاده می‌شد (منتظرالقائم، ۱۴۰۰).

بنابراین، سپاهان شهر در نزدیک مراکز نظامی مختلف احداث شد. اکنون دور تا دور سپاهان شهر مناطق و

دارند» (ایمانی جاجرمی، ۱۳۷۹: ۷۵).

درخصوص توزیع خدمات شهری در سپاهان شهر ابتدا باید اشاره کرد که مهندسان طرح پروژه ساخت این منطقه معتقدند سپاهان شهر، شهری است که مهندسان طراح آن دست‌و‌دل‌بازی زیادی در اختصاص دادن اراضی برای ساخت فضاهای خدمات شهری و معابر به خرج داده‌اند و حدود ۷۰ درصد از فضاهای آن به فضاهای خدمات شهری اختصاص یافته است (جعفرپیشه، ۱۴۰۰). بررسی‌های دیگر نیز به‌طور تقریبی این رقم را تأیید می‌کنند. درواقع مهم‌ترین کاربری‌های سپاهان شهر، کاربری مسکونی و تجاری - مسکونی با ۳۹/۴ درصد، معابر با ۳۳/۴ درصد، فضای سبز با ۱۷/۸ درصد، تجاری با ۰/۹ درصد، آموزشی با ۵/۸ درصد و خدمات با ۲/۷ درصد است. (نسترن و زنگی‌آبادی، ۱۳۸۵: ۳).

- خدمات عمرانی

خدمات عمرانی خدماتی است که ساخت ساختمان‌های مسکونی، ساختمان‌های اداری و صنعتی، ساخت زیرساخت‌ها همچون جاده‌ها، پل‌ها، فرودگاه‌ها، سیستم فاضلاب، راه‌آهن، مترو، احداث کانال و تونل را شامل می‌شود.

سپاهان شهر دو بلوار اصلی و مهم دارد که یکی از آنها به نام شاهد، کاربری مسکونی پیدا کرد و دیگری به نام غدیر به‌عنوان مرکز تجاری در نظر گرفته شد. ضمن اینکه با توسعه سپاهان شهر، واحدهای مسکونی دیگر، در سطح شهر پراکنده شدند. تمرکز بخشی از واحدهای مسکونی در یک نقطه، از نظر دسترسی راحت و دوری از نقاط تجاری می‌تواند نقطه قوت تلقی شود. ضمن اینکه این ساختمان‌های مسکونی همان‌طور که پیشتر اشاره شد، معماری یکسان و واحدی دارند که به زیبایی این نقطه مسکونی اضافه می‌کند. دوری از بخش تجاری، باعث تردد کمتر وسایل نقلیه از این بلوار شده که آرامش اهالی را به دنبال داشته است؛ اما مغازه‌های بسیار کمی در این بلوار وجود دارند که اهالی را مجبور می‌کند برای خرید مایحتاج

سال ۱۳۸۶ میان سپاهان شهر، بهارستان و منطقه یک صورت گرفت، ۳۹/۱ درصد، نزدیکی سپاهان شهر به اصفهان و ۱۹/۱ درصد از مردم، قیمت مناسب مسکن را دلیل اصلی انتخابشان ذکر کردند (باقری، ۱۳۸۶: ۱۴۱). بنابراین، قیمت مناسب اراضی و املاک، یکی از مهم‌ترین دلایل جمعیت‌پذیری سپاهان شهر و رونق و توسعه این منطقه بود؛ اما امروزه، سپاهان شهر از هدف اصلی خود دور شده و با رشد و رونق و توسعه این شهر، نسبت قیمت‌ها به مراتب افزایش داشته است؛ به‌طوری‌که این منطقه در زمان حاضر محل اسکان اقشار مرفه و ثروتمند شهر اصفهان شده و به مکان مناسبی برای بورس‌بازی زمین و مسکن تبدیل شده است (زنگی‌آبادی و قنبری، ۱۳۹۲: ۶). از نظر برخی ساکنان، مشاورین املاک به‌صورت مافیا درآمد دارند که اغلب مالک و فروشنده را برای پذیرش نظرات خود تحت فشار می‌گذارند (خدادادی، ۱۴۰۰)؛ اما قیمت بالای زمین‌ها نیز باعث شده است این منطقه درخور توجه مهاجران کم‌درآمد قرار نگیرد. درواقع این مهاجران که جزء قشرهای کم‌درآمد محسوب می‌شوند، معمولاً زندگی در مناطق ارزان‌قیمت را ترجیح می‌دهند؛ درنتیجه، در محلات و شهرک‌های ارزان‌قیمت اصفهان پراکنده شده و به سپاهان شهر توجه نشان نداده‌اند (باقری، ۱۳۸۶: ۱۵۷).

بررسی تراکم جمعیت و توزیع خدمات شهری در سپاهان شهر

خدمات شهری به بخشی از خدمات عمومی و اجتماعی و شخصی اطلاق می‌شود که در چارچوب نظام سلسله‌مراتبی مراکز شهری - روستایی، نیازهای عمومی و اجتماعی را برآورده می‌کند. مقیاس این خدمات دربردارنده حد معینی از پیچیدگی و تنوع است و در یک واحد نسبتاً مستقل و واحد سیاسی تصمیم‌گیرنده، به‌منظور توسعه و رفاه زندگی شهرنشینی و نیز حل مسائل زندگی شهرنشینی ارائه می‌شود. همچنین خدمات شهری «براساس ماهیت خودآموزی از زندگی شهری‌اند که شهروندان به تنهایی از عهده تأمین آنها بر نمی‌آیند و از این‌رو به سازمان‌دهی نیاز

روزانه خود مسافت زیادی را طی کنند.

از سوی دیگر، خدمات حمل‌ونقل شهری، در سپاهان‌شهر دارای نقطه ضعف بزرگی است. باید اشاره کرد پس از ساخت سپاهان‌شهر، مجموعه از لحاظ خدمات حمل‌ونقل شهری با مشکلاتی روبه‌رو شد؛ برای مثال، شرکت واحد و اتوبوسرانی حاضر به راه‌اندازی خطوط اتوبوسرانی در منطقه به دلیل مقرون‌به‌صرفه نبودن نشد؛ از این رو شرکت جهاد خانه‌سازی استان اصفهان، اقدام به گذاشتن چند مینی‌بوس در منطقه کرد تا مسافران را به‌صورت رایگان و به اصطلاح صلواتی جابه‌جا کنند. سپس به شرکت اتوبوسرانی هزینه و کمک مالی پرداخت کرد تا سرانجام شرکت مزبور حاضر به همکاری شد و به تدریج خطوط اتوبوسرانی رونق گرفت (جعفرپیشه، ۱۴۰۰). تاکسی‌ها نیز در اوایل برای اینکه در پمپ‌گاز سپاهان‌شهر، گاز اتومبیل خود را تأمین کنند مجبور بودند مسیر اصفهان تا سپاهان‌شهر را طی کنند. همین مسئله باعث شد در راه رفت و برگشت خود مسافرین را جابه‌جا کنند (نیلچی، ۱۴۰۰).

اما سیستم حمل‌ونقل همچنان با مشکلاتی روبه‌رو است و نتوانسته رضایت ساکنان را چندان فراهم کند. اگرچه جابه‌جایی مسافران از سپاهان‌شهر به اصفهان نسبتاً خوب و رضایت‌بخش است، به حمل‌ونقل عمومی داخل سپاهان‌شهر انتقاد می‌شود. اتوبوس‌ها با فاصله زمانی زیاد حرکت می‌کنند و اغلب فرسوده‌اند و سیستم سرمایشی و گرمایشی مناسب ندارند. همچنین تعداد تاکسی‌های عبوری کم هستند (موسوی، ۱۴۰۰؛ عظیمیان، ۱۴۰۰؛ وحدت، ۱۴۰۰)؛ اما این عبور و مرور با توجه به مکان در سپاهان‌شهر متفاوت است. همان‌طور که انتظار می‌رود، حرکت اتوبوس‌ها به سمت اصفهان، بیشتر از بلوار غدیر انجام می‌گیرد. همچنین تاکسی در این بلوار به مراتب بیشتر رفت‌وآمد دارد و در سایر بخش‌ها عبور تاکسی‌ها بسیار بد و ضعیف است (نهجیری، ۱۴۰۰). ضعف سیستم حمل‌ونقل باعث مشکلاتی در این منطقه شده است؛ از جمله اینکه خانواده‌های بسیاری برای فرستادن

فرزندانشان به مدرسه با مشکلات زیادی مواجه شده‌اند (عظیمیان، ۱۴۰۰).

همچنین سپاهان‌شهر تقریباً پارکینگ عمومی ندارد و پارکینگ‌های موجود متعلق به برخی فروشگاه‌های زنجیره‌ای و سیتی‌سنتر است؛ اما با توجه به اینکه این پارکینگ‌ها نگهدارنده ندارد و مناسب پارک خودروها به مدت طولانی نیست، چندان راه‌گشای مشکلات ساکنان نبوده است (عظیمیان، ۱۴۰۰).

آسفالت خیابان‌ها و کوچه‌ها نیز چندان خوب و رضایت‌بخش نیست. در محورهای اصلی همچون بلوارهای غدیر و شاهد، شهرداری به وضعیت خیابان‌ها رسیدگی کرده است؛ اما طی مصاحبه با اهالی سپاهان‌شهر، گزارش‌های زیادی از عدم آسفالت یا کیفیت نامرغوب آن ارائه شد. کوچه‌های برخی مناطق سپاهان‌شهر اغلب خاکی هستند که به هنگام بارندگی مشکلات زیادی را برای اهالی به وجود می‌آورد (کاظمی، ۱۴۰۰).

یکی دیگر از نقاط ضعف سپاهان‌شهر در این بخش، وجود تنها یک ایستگاه آتش‌نشانی است. این ایستگاه در سال ۱۳۸۰، طی توافق شرکت جهاد خانه‌سازی استان اصفهان با شهرداری اصفهان به‌صورت مشارکتی و تحت نظارت سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی شهرداری اصفهان ساخت شد. پس از اتمام ساخت، شرکت جهاد خانه‌سازی استان اصفهان، تجهیزات داخلی آتش‌نشانی و ماشین‌آلات مورد نیاز آن را فراهم کرد (نیلچی، ۱۴۰۰). ایستگاه شماره ۱۳ آتش‌نشانی سپاهان‌شهر با ظرفیت ۳۶ نفر نیرو، به‌صورت شبانه‌روزی سرویس‌دهی در محدوده میدان دفاع مقدس تا شهرک صنعتی سه راه مبارکه را برعهده دارد؛ اما با توجه به قرارگرفتن آن در شمال سپاهان‌شهر، دسترسی این مرکز آتش‌نشانی به نقاط جنوبی و مرکزی سپاهان‌شهر زمان زیادی را می‌طلبد (زنگی‌آبادی و قنبری، ۱۳۹۲: ۱۲-۱۳).

سپاهان‌شهر از لحاظ خدماتی همچون پمپ بنزین و فاضلاب مشکل‌آنجانی ندارد. در این منطقه دو پمپ بنزین و یک پمپ‌گاز وجود دارد. ازدحام در این پمپ

سینما در مجموعه سیتی‌ستتر در نظر گرفته شده است؛ اما این مجموعه در حاشیه منطقه سپاهان‌شهر واقع شده است. پردیس سینمایی سیتی‌ستتر یکی از بزرگ‌ترین مجموعه‌های سینمایی است که از جدیدترین و بهترین تجهیزات روز سینمایی دنیا مانند تجهیزات کنسرت هال بهره گرفته است. مجموعه شهربازی سیتی‌ستتر نیز که در طبقه سوم این مجموعه واقع شده است، یکی از بزرگ‌ترین مدرن‌ترین و مجهزترین شهربازی‌های سرپوشیده در ایران محسوب می‌شود.

در داخل سپاهان‌شهر، چنین فضاها و امکاناتی وجود ندارد؛ به غیر از یک فضای بازی کوچک در پارک مرکزی شهر که برای بچه‌ها در نظر گرفته شده است و به نظر می‌رسد با توجه به جمعیت شهر، جوابگوی نیازها نباشد. همچنین پارک آبی و استخر آبشار یکی دیگر از خدمات تفریحی مجموعه به شمار می‌رود (عظیمیان، ۱۴۰۰؛ وحدت، ۱۴۰۰).

با وجود کمبود خدمات تفریحی در سپاهان‌شهر، فضاهای سبز زیادی در این منطقه ایجاد شده است. درواقع فضای سبز یکی از عناصر مهم شهرسازی به‌منظور لطافت هوا، تفریح مردم و زیباسازی شهر به شمار می‌رود (اخگر، ۱۳۸۷: ۸۸) که در سپاهان‌شهر نیز به آن توجه شده و فضای سبز وسیع و مناسبی برای منطقه ساخته شده است؛ به‌طوری‌که ۱۷/۸ درصد از کاربری‌های سپاهان‌شهر به فضای سبز اختصاص یافته‌اند (حمزه‌نژاد، ۱۳۹۵: ۸۱).

با این حال، عمده فضای سبز سپاهان‌شهر در مرکز و جنوب شرقی شهر واقع شده است؛ از این رو شاید شایسته بود به‌جای مساحت بسیار زیاد اختصاص یافته به بوستان بزرگ سپاهان‌شهر، فضاهای سبز به نسبت مناسب در شهر متراکم می‌شد (موسوی، ۱۴۰۰). فضاهای سبز بین آپارتمان‌ها نیز در برخی نقاط از شرایط خوبی برخوردار است و به یک محل مناسب برای بازی بچه‌ها تبدیل شده است و در برخی نقاط شرایط مساعد و قابل قبولی ندارد (عظیمیان، ۱۴۰۰)؛ البته باید اشاره کرد یکی از محاسن بیشتر فضاهای سبز میان واحدهای همسایگی، این است که

بنزین‌ها به نسبت منطقی است و آنچنان شلوغ و دردسرساز گزارش نشده است (وحدت، ۱۴۰۰).

– خدمات درمانی و بهداشتی

در سپاهان‌شهر یک مرکز درمانی وابسته به سپاه به نام شهدا در بلوار نظام، یک کلینیک خصوصی به نام پردیس در بلوار غدیر و یک مرکز بهداشت وابسته به شبکه بهداشتی در نزدیکی پارک مرکزی مشغول به فعالیت هستند. این مراکز اگرچه امکانات یک بیمارستان را ندارند، تقریباً نیازهای جمعیت سپاهان‌شهر را برطرف می‌کنند و البته هزینه‌های کلینیک خصوصی به نسبت گران‌تر از سایر مراکز است (منتظرالقائم، ۱۴۰۰؛ نهجیری، ۱۴۰۰). همچنین این منطقه بیمارستان ندارد؛ علت این است که در طرح اولیه، چون این منطقه یک مجموعه شهری متصل به شهر اصفهان دیده شد، بیمارستانی برای آن در نظر گرفته نشد. با این حال، در ادامه بیمارستانی در شمال شهر پیش‌بینی شد که ساخت آن همچنان با اما و اگر همراه است؛ بنابراین، ساکنان برای استفاده از خدمات بیمارستانی ناگزیرند به بیمارستان الزهرا یا بیمارستان خانواده مراجعه کنند که البته با پیش‌بینی‌های لازم و اقدامات صورت گرفته، دسترسی به آنها به راحتی انجام می‌پذیرد. مراکز دندانپزشکی، مطب دکترها و چند داروخانه از دیگر امکانات درمانی و بهداشتی موجود در سپاهان‌شهر است (عظیمیان، ۱۴۰۰؛ وحدت، ۱۴۰۰). با این حال، این خدمات پراکندگی متناسبی در شهر ندارد و بیشتر این مراکز در حاشیه بلوار غدیر قرار گرفته‌اند و تقریباً به غیر از حاشیه و اطراف بلوار غدیر و شاهد سایر قسمت‌های سپاهان‌شهر، خدمات بهداشتی – درمانی ندارند؛ برای مثال، وجود بیشتر داروخانه‌ها در بلوار غدیر سبب بروز مشکلاتی برای اهالی شده است که معمولاً شلوغ و پرترافیک است (نهجیری، ۱۴۰۰).

– خدمات تفریحی و رفاهی

در سپاهان‌شهر، خدمات تفریحی مانند شهربازی و

(زنگی آبادی و قنبری، ۱۳۹۲: ۹؛ امینی، ۱۴۰۰).

تمرکز بیشتر واحدهای تجاری در یک خیابان از لحاظ دسترسی یکجا به امکانات، مثبت تلقی می‌شود؛ اما این تمرکز در بلوار غدیر مشکلاتی را برای اهالی منطقه به دنبال آورده است (خدادادی، ۱۴۰۰). بیشتر اهالی منطقه سپاهان شهر، برای دسترسی به بلوار غدیر باید سفرهای کوتاه درون شهری انجام دهند و با توجه به اینکه پارکینگ‌های مناسبی برای این قسمت در نظر گرفته نشده‌اند، همواره ترافیک‌های سنگینی در این محدوده ایجاد می‌شود. به‌ویژه حد فاصل خیابان‌های فارابی و تعاون که بیشترین حجم ترافیک سپاهان شهر در این قسمت تشکیل می‌شود (منتظرالقائم، ۱۴۰۰). علاوه بر این، آلودگی صوتی و آلودگی هوا از دیگر مشکلات ایجادشده در این بلوار است که از ترافیک‌های سنگین ناشی می‌شوند (امینی، ۱۴۰۰).

وسایل حمل‌ونقل عمومی نیز برای دسترسی به این بلوار چندان زیاد و قابل دسترس نیست؛ ازاین‌رو، گاهی افراد ناچار به پیاده‌روی به سمت این بلوار می‌شوند تا احتیاجات خود را تهیه کنند؛ اما بنا بر نظر ساکنان، سپاهان شهر از شمال به جنوب شیب سرپایینی چشمگیری دارد و پیاده رفتن و برگشتن برای خریدهای روزانه به‌خصوص توسط افراد مسن، بیمار یا دارای معلولیت بسیار مشکل است؛ حتی افراد عادی که در این مسیر زیاد پیاده‌روی می‌کنند نیز از این وضعیت گلایه‌مندند (آزاده وحدت، ۱۴۰۰)؛ بنابراین، عدم پراکندگی متناسب واحدهای تجاری، از سوی منتقدان چندان مثبت تلقی نشده است.

- خدمات فرهنگی و آموزشی

در شرح خدمات شرکت جهاد خانه‌سازی استان اصفهان، تأسیسات روبنایی پیش‌بینی نشده بود؛ اما با توجه به اهمیت موضوع آموزش، این شرکت با همکاری اداره کل توسعه و نوسازی مدارس و خیرین مدرسه‌ساز همزمان با ساخت‌وساز واحدهای مسکونی، ساخت واحدهای

انتهای معابر برای خودروها مسدود شده و این امر باعث جلوگیری از ورود اتومبیل به محوطه شده است که امنیت این فضاها را بالا می‌برد (عمادی، ۱۳۹۰: ۱۱۱).

از لحاظ خدمات ورزشی سپاهان‌شهر امکانات چشمگیر و شاخصی ندارد؛ اما وجود چند مجموعه تا حدی نیازهای ساکنان را برطرف کرده است. یکی از اینها مجموعه ورزشی ولایت است که در ابتدای بلوار شاهد قرار گرفته است و امکانات نسبتاً خوبی دارد و ورزش‌هایی همچون ژیمناستیک، فوتسال، والیبال، ورزش‌های رزمی و بدن‌سازی برای خانم‌ها و آقایان در این مجموعه دایر است. باشگاه‌های خصوصی نیز در سطح شهر وجود دارند که مریبان در منازل یا سالن‌های شخصی اقدام به برپایی آن کرده‌اند. در پارک مرکزی شهر نیز تعدادی وسیله ورزشی و میزهای پینگ‌پنگ قرار داده شده است (عظیمیان، ۱۴۰۰؛ وحدت، ۱۴۰۰).

- خدمات اقتصادی و تجاری

در سپاهان شهر مهندسان به هنگام طراحی این شهر برای دو محور اصلی شاهد و غدیر که شبیه به هم بودند، دو کاربری متفاوت ترسیم کردند. به این صورت که بلوار غدیر محور تجاری و هیجان و بلوار شاهد محور مسکونی و آرامش در نظر گرفته شد؛ ازاین‌رو در زمان حاضر بیشتر مجتمع‌های تجاری، مراکز خرده‌فروشی، بنگاه‌های املاک، بانک‌ها و مؤسسه‌های قرض‌الحسنه در بلوار غدیر قرار دارند. ضمن اینکه برای پاسخگویی به بخشی از احتیاجات روزمره ساکنان سپاهان‌شهر، در بخش‌های داخلی آن، بازارچه‌های محلی احداث شدند. در مجموع حدود شش بازارچه محلی در سپاهان شهر ایجاد شده‌اند که خدمات مختلفی از قبیل مراکز خرده‌فروشی، نانوايي و ... ارائه می‌دهند؛ اما این خرده‌فروشی‌ها تمام احتیاجات روزمره اهالی این منطقه را تأمین نمی‌کنند. ایجاد فروشگاه‌های کوچک در قیاس با فروشگاه‌های بزرگ بلوار غدیر چندان حلال مشکلات نبوده است و چه بسیار فروشگاه‌های کوچکی که نتوانستند با فروشگاه‌های بزرگ رقابت کنند و بسته شدند یا با مشتریان اندک به حیات خود ادامه می‌دهند

شده بود؛ اما دو دانشگاه بعدی، بدون برنامه قبلی و با توجه به اهمیت سپاهان‌شهر به منطقه آمدند (جعفرپیشه، ۱۴۰۰). بخشی از زمین‌های دانشگاه اشرفی اصفهانی از شهرداری گرفته شد؛ اما دانشگاه المهدی و سپاهان زمین‌های مدنظر خود را از مالکان شخصی خریداری کردند (منتظرالقائم، ۱۴۰۰).

به دلیل موقعیت خوب سپاهان‌شهر و نزدیکی به محله‌های ممتاز شهر اصفهان، رفت‌وآمد راحت، قیمت مناسب زمین و امکانات دیگر، دانشگاه‌ها به این منطقه جذب شدند و به دنبال آن، جمعیت‌هایی نظیر هیئت‌های علمی و دانشجویان و خانواده‌هایشان در این منطقه ساکن شدند؛ در نتیجه، این مسئله برای رونق و حتی به تعبیری افزایش جایگاه علمی شهر، مفید و مؤثر بود و حتی باعث اشتغال‌زایی در این شهر شد؛ برای مثال، به دنبال تأسیس دانشگاه‌ها، خوابگاه‌های خودگردان و مشاغلی به وجود آمدند که در ارتباط نزدیک با دانشگاه و دانشجویان هستند؛ بنابراین، پیوند یک محله خوب و ممتاز با دانشگاه‌های خوب ثمرات مثبتی برای سپاهان‌شهر به بار آورد (نیلچی، ۱۴۰۰).

ایجاد این دانشگاه‌ها هرچند خوب است و باعث اعتلا و توسعه منطقه شده است، همزمان به مدیریت خوب و قوی نیازمند است. به خصوص درباره خوابگاه‌های خودگردان اگر این مدیریت اعمال نشود مشکلاتی ایجاد می‌کند و حتی ممکن است امنیت منطقه به خطر بیفتد. همچنین برای رفت‌وآمد دانشجویان و اساتید باید تعداد وسایل حمل‌ونقل عمومی بیشتر و کیفیت آن بهبود یابد (سهرابی، ۱۴۰۰).

- ارائه خدمات مذهبی

منطقه سپاهان‌شهر سه مسجد دارد که یک مسجد در شمال و دو مسجد دیگر در نواحی جنوبی واقع شده‌اند. مسجد صاحب‌الزمان (عج) بزرگ‌ترین مسجد این منطقه است. این مسجد در واقع جزئی از مجموعه فرهنگی مذهبی صاحب‌الزمان (عج) است که با معماری اصیل اسلامی و

آموزشی سپاهان‌شهر را پیگیری و به انجام رساند. در ابتدا آموزش و پرورش به دلیل کم‌بودن تعداد دانش‌آموزان حاضر نشد وارد منطقه شود؛ در نتیجه، شرکت ضمنی مجوز کردن مدرسه، دانش‌آموزان را ثبت‌نام و تشویق به حضور در کلاس‌ها کرد تا اینکه سرانجام آموزش و پرورش مجبور به بازکردن مدرسه شد؛ مدرسه‌ای که با هفتاد نفر دانش‌آموز آغاز به کار کرد و تا پایان سال تعداد دانش‌آموزانش به ۵۰۰ نفر رسید (نیلچی، ۱۴۰۰).

در زمان حاضر با افتتاح مدارس ابتدایی پسرانه و دخترانه ادیب، حکمت‌نیا، امیرکبیر و پروین اعتصامی، مدرسه راهنمایی دخترانه علامه جعفری، مدرسه راهنمایی پسرانه خیام، دبیرستان دخترانه حکمت و دبیرستان پسرانه خوارزمی زمینه تحصیل دانش‌آموزان در کلیه مقاطع تحصیلی در سپاهان‌شهر فراهم شده است. همچنین در مقطع آموزش عالی، دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی در رشته‌های کاردانی و کارشناسی علوم انسانی و فنی و مهندسی، مؤسسه آموزش عالی غیرانتفاعی المهدی در رشته‌های کاردانی امور بانکی و حسابداری، مؤسسه آموزش عالی علوم و فناوری سپاهان در رشته‌های کاردانی و کارشناسی فنی و دانشگاه جامع علمی کاربردی سیتی‌ستتر در رشته‌های هنر، سینما، بازیگری، گردشگری و آشپزی مشغول به فعالیت هستند. یک حوزه علمیه نیز برای خواهران دایر شده است. مراکز آموزشی سپاهان‌شهر، پراکندگی تقریباً متناسبی دارند و ساکنان رضایت نسبی دارند (امینی، ۱۴۰۰؛ سهرابی، ۱۴۰۰).

نکته درخور توجه این است که وجود چند دانشگاه غیرانتفاعی در این شهر، یکی از دلایل رونق و توسعه سپاهان‌شهر و جذب جمعیت به این منطقه بود. در این منطقه ابتدا دانشگاه اشرفی اصفهانی تشکیل شد. همان‌طور که پیشتر اشاره شد، نام آن برگرفته از اولین نامی بود که به منطقه سپاهان‌شهر اطلاق شده بود. پس از آن نیز دانشگاه المهدی و سپاهان در منطقه و دانشگاه سیتی‌ستتر در حاشیه تأسیس شدند. در طرح ابتدایی منطقه سپاهان‌شهر، دانشگاه اشرفی اصفهانی به عنوان یک مجموعه آموزشی پیش‌بینی

را با سایر محلات سنتی اصفهان متفاوت کرده است، نبود هویت مستقل و تمایزبخش و فرهنگ و آداب و رسوم خاص است. موضوعی که شهرهای جدیدی مانند شهر نیز با آن روبه‌رو هستند؛ برای مثال، در ایام عزاداری محرم، دیده می‌شود که هرکدام از محلات اصفهان دسته‌های عزاداری و هیئت‌های مذهبی خود را دارند و در این ایام، مراسم متفاوت و خاصی را برگزار می‌کنند. این نوع مراسم، اهالی محل را به هم نزدیک‌تر می‌کند و در تعامل آشکارتر و منسجم‌تری قرار می‌دهد؛ اما برعکس در سپاهان‌شهر چنین مواردی وجود ندارد و بیشتر مردم برای برگزاری مراسم مذهبی و سنتی به محله زادگاه خود بازمی‌گردند. همچنین ملاحظه می‌شود اقلیت‌های مختلف بعد از مهاجرت به محلات اصفهان، حسینه و مسجد خاص خود را برپا کرده‌اند و این مکان‌ها بعد از گذشت زمان نوعی از فرهنگ و سنت آن منطقه شده است؛ مانند معاودین عراقی که در خیابان زینبیه حسینه کربلایی‌ها را ایجاد کردند یا در خانه اصفهان که مهاجران دهقی و علویچه، مسجدالمحمود را ساختند و به اصطلاح یک پاتوق فرهنگی مذهبی را به وجود آورده‌اند؛ اما در سپاهان‌شهر، گردآمدن اقلیت‌ها و به وجود آوردن یک اجتماع خاص دیده نمی‌شود. هرچند در این محله، مجموعه بزرگ مذهبی صاحب‌الزمان ساخته شده است، هنوز رونق سایر مساجد محلات اصفهان را نیافته است؛ در نتیجه، حس تعلق و تعامل ساکنان سپاهان‌شهر نسبت به سایر محلات بسیار کم و ضعیف است.

همچنین در محلات قدیمی، معمولاً سرای‌ها، کوی‌ها و مکان‌هایی از این قبیل می‌عادگاه اهالی محل بود. محلات معمولاً متنفذینی داشت که ضمن جمع کردن اهالی محل به دور هم، در صورت بروز مشکلی برای یکی از افراد، به کمک سایر اهالی سعی می‌کردند مشکل آن فرد را حل کنند؛ اما چنین موردی در سپاهان‌شهر دیده نمی‌شود.

علت نبود هویت شهری مستقل در سپاهان‌شهر این است که این منطقه یک محله نوبنیاد به شمار می‌رود و برای اینکه هویتی در آن شکل بگیرد باید دسته‌کم یک نسل

ایرانی در ضلع جنوب غربی میدان غدیر سپاهان‌شهر واقع شده است. این مجموعه در زمینی به مساحت ۶۵۹۰ متر مربع و با زیربنای ۹۱۰۶ متر مربع ساخته شده و مشتمل بر کاشی‌کاری معرق و ریخته‌ای، مقرنس‌بندی، گچ‌بری، معرق و منبت‌کاری روی چوب است که مجرب‌ترین اساتید اصفهان انجام داده‌اند. همچنین سیستم‌های صوتی، تصویری و نورپردازی پیش‌بینی‌شده در این مجموعه برگرفته از آخرین تکنولوژی‌های روز است.

علاوه بر این، در منطقه سپاهان‌شهر، شعبه‌هایی از دارالقران و مهدالقران دایر شده‌اند که امکانات مناسبی برای اهالی دارند (منتظرالقائم، ۱۴۰۰).

این منطقه به دلیل نوبنیادبودن، مانند محلات قدیمی شهر اصفهان تکایایی ندارد و همچنین دسته‌های مذهبی و عزاداری خاص در این منطقه تشکیل نشده‌اند؛ برای مثال، مانند سایر محلات اصفهان، دسته‌های عزاداری منسوب به اقوامی همچون لرها، ترک‌ها و ... در سپاهان‌شهر به چشم نمی‌خورد؛ بنابراین، در بیشتر اوقات و به هنگام برگزاری مراسم مذهبی همچون اعیاد یا عزاداری‌ها، ساکنان سپاهان‌شهر به محلات قدیمی خود بازمی‌گردند؛ از این‌رو، هنوز اهالی سپاهان‌شهر نسبت به این منطقه حس تعلق خاطر چندانی پیدا نکرده‌اند. در محلات قدیمی افراد با جمع شدن در تکایا و حسینه‌ها، به همدیگر نزدیک‌تر می‌شدند و سعی در هرچه باشکوه‌تر برگزار شدن مراسم مذهبی برای ارتقای نام محله خود داشتند. همین همکاری اهالی محل را هرچه بیشتر به هم نزدیک می‌کرد. همچنین، این تکایا معمولاً پیر غلام یا شخص مورد اعتماد داشت که اهالی محل را به دور هم جمع می‌کرد یا برای حل مشکل آنها از سایر اهالی محل چاره‌جویی می‌کرد. همین موضوع باعث ایجاد حس تعلق خاطر به محله می‌شد؛ اما سپاهان‌شهر به‌عنوان محله‌ای جدید، از چنین مزایایی برخوردار نیست.

عدم وجود هویت مستقل شهری

همان‌طور که اشاره شد، یکی از مواردی که سپاهان‌شهر

است؛ با این حال، این منطقه در نزدیک مراکز نظامی بنا شده که صدای تمرینات و آزمایش‌های نظامی و پرواز هلیکوپترها باعث سلب آسایش اهالی شده است. همچنین در ساخت مراکز تجاری و مناطق مسکونی، الگوی نسبتاً خوبی پیاده نشده است؛ زیرا بیشتر مغازه‌ها و فروشگاه‌های تجاری در یک بلوار متمرکز شده اند که همین امر باعث دشواری دسترسی به آنها شده است. همچنین بیشتر خدمات شهری متناسب با جمعیت منطقه توزیع نشده که این امر مشکلاتی برای اهالی به وجود آورده است. در پایان باید اشاره کرد سپاهان‌شهر، هنوز هویت مستقل و متمایز بخش شهری، مانند محلات قدیمی اصفهان پیدا نکرده و همین امر باعث عدم تعامل و نزدیکی اهالی منطقه به یکدیگر خبر ندارند یا به هنگام برگزاری مراسم مختلف مذهبی به محله سابق خود برمی‌گردند؛ همین امر سبب شده است فرهنگ متمایز و خاصی برای سپاهان شهر شکل نگیرد.

کتابنامه

اخگر، محمدفاضل (۱۳۸۷)، «بررسی کاربری اراضی شهر مریوان با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS)»، پایان نامه کارشناسی ارشد، اصفهان، دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا (گرایش برنامه‌ریزی شهری).

ایمانی جاجرمی، حسین (۱۳۷۹)، «درآمدی بر خصوصی‌سازی خدمات شهری شهرداری‌ها در ایران»، *مجله مدیریت شهری و روستایی*، ش ۳، ص ۷۰ تا ۸۵.

باقری، محسن (۱۳۸۶)، «تحلیل تطبیقی شاخص‌های سکونت سپاهان‌شهر، بهارستان و بافت قدیم اصفهان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، اصفهان: دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا (گرایش برنامه‌ریزی شهری).

زنگی‌آبادی، علی و قنبری، محمد (۱۳۹۲)، *تحلیل فضایی خدمات شهری سپاهان‌شهر اصفهان*، مشهد: اولین کنفرانس ملی خدمات شهری و محیط زیست.

شرکت جهاد خانه‌سازان استان اصفهان، ۱۳۸۹.

شرکت جهاد خانه‌سازان سپاهان‌شهر (۱۳۸۵)، *آشنایی با*

بگذرد. در زمان حاضر نسلی که در سپاهان شهر متولد و بزرگ شده‌اند، هنوز هیچ علقه و تعلق خاطری به این محل پیدا نکردند و همچنان پیرو سنن و باورهای پدران و مادران خود هستند (جعفرپیشه، ۱۴۰۰). جمعیتی که در سپاهان شهر ساکن شده‌اند از نقاط مختلف شهر اصفهان به این مکان مهاجرت کرده‌اند و اغلب هیچ وابستگی با یکدیگر ندارند؛ برخلاف محلات سنتی اصفهان که اگر دو نسل به عقب بازگردند، نسبت‌های خویشاوندی و قومی فراوانی با یکدیگر دارند. مسئله‌ای که سبب تعامل نزدیک آنها با یکدیگر شده و به نسل‌های بعد منتقل شده است. همچنین در محلات سنتی اصفهان، این نسل قدیمی‌تر و سنتی‌تر است که هنوز مراسم مذهبی و آداب و رسوم را زنده نگه داشته است؛ برعکس، سپاهان شهر با نسل اغلب جوان و مدرن‌گرایی روبه‌رو است که هنوز نتوانسته‌اند فرهنگ خاصی را شکل دهند. همچنین باید اشاره کرد یکی از سیاست‌های منطقه‌ای سپاهان شهر در بدو تأسیس این بود که از جمع شدن جمعیت‌های خاص به دور یکدیگر جلوگیری کند و به همین دلیل محل زندگی اصناف و مشاغل گوناگون در سطح شهر پراکنده شد؛ از این‌رو، به دلیل نبود انجمن‌ها و گروه‌های محلی، تعامل و همکاری اقشار مختلف در این شهر بسیار محدود شده‌اند (جعفرپیشه، ۱۴۰۰؛ حمزه‌نژاد، ۱۳۹۵: ۸۱)؛ با این حال، شکل‌گیری هویت خاص و مستقل منطقه‌ای در سپاهان شهر به دور از ذهن نیست و با گذشت زمان میسر خواهد شد.

نتیجه

سپاهان شهر یکی از محلات نوین اصفهان شناخته می‌شود. این محله که عمر آن به کمتر از سه دهه می‌رسد توانسته است جمعیت زیادی از سایر مناطق اصفهان را به سوی خود جذب کند. این محله براساس الگوی نوین شهرسازی و در یکی از نقاط ممتاز شهر اصفهان ساخته شده است و براساس قوانین ساخت و ساز در این منطقه، ارتفاع ساختمان‌ها از حدی معین بالاتر نرفته که همین مسئله باعث حفظ خط آسمان و زیبایی و تناسب شهر شده

گودرزی، ۵۲ ساله، معلم، مصاحبه در سپاهان‌شهر.

فعالیت‌های شرکت جهاد خانه‌سازی استان اصفهان در سپاهان‌شهر.

عمادی، خشایار (۱۳۹۰)، «طراحی شهری به منظور ایجاد محیط شهری دوستدار کودک (نمونه موردی طراحی در سپاهان‌شهر اصفهان)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، اصفهان: دانشگاه هنر، دانشکده هنر و معماری.

مهندسین مشاور نقش جهان پارس (۱۳۷۲)، **برنامه و طرح توسعه سپاهان‌شهر**، شرکت جهاد خانه‌سازی سپاهان‌شهر.

نسترن، مهین و زنگی‌آبادی، علی (۱۳۸۵)، **سپاهان‌شهر ۱**، ویژه‌نامه جهاد خانه‌سازی استان اصفهان.

نسترن، مهین و زنگی‌آبادی، علی (۱۳۸۵)، **سپاهان‌شهر ۲**، ویژه‌نامه شهرسازی.

نسترن، مهین و زنگی‌آبادی، علی (۱۳۸۵)، **سپاهان‌شهر ۳**، ویژه‌نامه تأسیسات شهری.

مصاحبه‌ها

اخوان نیلچی، فضل‌الله (۱۴۰۰/۷/۷)، مصاحبه‌گر: معصومه گودرزی، مهندس، ۵۷ ساله، مصاحبه در شرکت مسکن زاینده‌رود واقع در خیابان استانداری.

جعفرپیشه، مهدی (۱۴۰۰/۷/۷)، مصاحبه‌گر: معصومه گودرزی، مهندس، ۶۱ ساله، مصاحبه در شرکت مسکن زاینده‌رود واقع در خیابان استانداری.

خدادادی، حمید (۱۴۰۰/۸/۲۰)، مصاحبه‌گر: معصومه گودرزی، ۴۲ ساله، مدرس، مصاحبه در سپاهان‌شهر.

عظیمیان، احمد (۱۴۰۰/۷/۲۱)، مصاحبه‌گر: معصومه گودرزی، ۴۴ ساله، مدرس دانشگاه، مصاحبه در سپاهان‌شهر.

کاظمی، رضا (۱۴۰۰/۸/۲۱)، مصاحبه‌گر: مینا معینی، ۴۴ ساله، کارمند، مصاحبه در سپاهان‌شهر.

منتظرالقائم، اصغر (۱۴۰۰/۷/۱۹)، ۶۲ ساله، مدرس دانشگاه، مصاحبه در سپاهان‌شهر.

موسوی، احمد (۱۴۰۰/۷/۱۶)، مصاحبه‌گر: معصومه گودرزی، ۴۴ ساله، کارمند، مصاحبه در سپاهان‌شهر.

نهیچی، نرگس (۱۴۰۰/۸/۱۸)، ۳۷ ساله، مدرس دانشگاه، مصاحبه در سپاهان‌شهر.

وحدت، آزاده (۱۴۰۰/۸/۲۱)، مصاحبه‌گر: معصومه گودرزی، ۴۲ ساله، کارمند، مصاحبه در سپاهان‌شهر.

وحدت، رامیار (۱۴۰۰/۸/۲۰)، مصاحبه‌گر: معصومه

